

Reactie van de Raad voor de Rechtspraak op vragen van Controle Alt Delete

Datum 10 december 2024

Iedereen binnen de Rechtspraak is ervan doordrongen dat elke rechtzoekende of verdachte gelijk moet worden behandeld. Rechters zoeken in elke zaak naar de best passende straf voor de verdachte die voor hen zit. We nemen signalen van mogelijke discriminatie of ongelijke behandeling dan ook serieus, want ze staan haaks op de kernwaarden van onze organisatie. Het onderzoek van Investico, dat nu ook de basis vormt voor de conclusies van Controle Alt Delete, is een belangrijk signaal en houdt ons een spiegel voor over hoe straffen van rechters tot stand komen.

Er is eerder onderzoek gedaan naar verschillen in straftoemeting. Daaruit blijkt dat verschillen grotendeels kunnen worden verklaard door te kijken naar de persoonlijke omstandigheden van de verdachte (woning, werk, sociaal netwerk, wel of geen strafblad) of de omstandigheden waarbinnen een zaak speelt. Deze factoren neemt de rechter mee in zijn afweging om tot een passende straf te komen. De rechter bepaalt welke straf passend is, met het beste effect op de dader én de samenleving en kijkt daarbij naar de ernst (en omstandigheden) van het strafbare feit, de persoonlijke omstandigheden van de verdachte en de gevolgen voor het slachtoffer.

Maar niet alle verschillen kunnen daarmee worden verklaard, zo toont onderzoek aan (zie bijvoorbeeld dit onderzoek van de Rechtspraak: [Zwaarder gestraft? \(2016\)](#)). Dit kan een signaal zijn dat onbewuste vooroordelen van invloed kunnen zijn op beslissingen van rechters. Daarmee bestaat er een risico op klassenjustitie. Ook het onderzoek van Investico wijst daar op. Dit is een zorgwekkende conclusie die vraagt om actie.

In vervolg op het onderzoek [Vooroordelen in de rechtspraak onderzocht: Oorzaken en mogelijke oplossingen](#), loopt sinds begin dit jaar binnen de Rechtspraak een onderzoek naar de vraag hoe strafrechters zelf denken over hun oordeelsvorming. De publicatie van dit onderzoek wordt begin volgend jaar verwacht. Ook het WODC is bezig met een onderzoek naar klassenjustitie en impliciete vooroordelen in de strafrechtketen.

Sinds de publicatie van het Investico-onderzoek afgelopen oktober, is op veel plekken binnen de Rechtspraak gesproken over het onderzoek en de implicaties daarvan voor het werk van de rechter. Er is een brede erkenning dat er meer dan voorheen aandacht moet worden gegeven aan 'onbevooroordeelde oordeelsvorming' binnen de gehele organisatie, zowel binnen bestaande projecten als door nieuwe acties die ingezet gaan worden. Er is daarom de afgelopen periode gewerkt aan een actieplan, dat naar verwachting in de loop van deze maand zal worden vastgesteld. Grotere bewustwording is in dat plan een belangrijke pijler, maar omdat bewustwording alleen niet voldoende is, zal ook moeten worden gekeken naar welke concrete acties er nodig zijn. Hierbij moet onder meer worden gedacht aan het stimuleren van gesprekken door rechters onderling over mogelijk verdachte patronen in de straftoemetingspraktijk en een voorstel om binnen de gerechten met alle medewerkers door middel van workshops te reflecteren op vooroordelen. Ook omvat het plan een voorstel om het scholingsaanbod voor rechters op het onderwerp rechterlijke oordeelsvorming door te lichten, aan te passen en uit te breiden. Tenslotte is er een breed besef dat aanzienlijk meer werk moet worden gemaakt van het werkelijk vergroten van de diversiteit binnen de Rechtspraak. In het actieplan is daarom opgenomen dat bekeken zal worden welke mogelijkheden er zijn om acties op dit onderwerp te versnellen en te prioriteren.